

GÖTA HOVRÄTT
Avdelning 1
Rotel 17

DOM
2010-10-05
Jönköping

Mål nr
T 3330-09

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Örebro tingsrätts dom den 18 november 2009 i mål T 4710-08, se bilaga A

KLAGANDE

Skinnmäster i Örebro AB, 556317-8721, Saluvägen 1, 703 75 Örebro

Ombud: advokaten Åsa Hjelte, Box 272, 701 45 Örebro

MOTPART

Diskrimineringsombudsmannen, 202100-6073, Box 3686, 103 59 Stockholm

Ombud: jur.kand. Laine Nõu Strömgen, Box 3686, 103 59 Stockholm

Biträde: Lars Thornberg, samma adress

SAKEN

Skadestånd

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Med ändring av tingsrättens dom ogillar hovrätten Diskrimineringsombudsmannens talan.

Med upphävande av vad tingrätten förordnat om rättegångskostnader förpliktar hovrätten Diskrimineringsombudsmannen att ersätta Skinmäster i Örebro AB dess rättegångskostnader vid tingsrätten med (sjuttiotusentrehundrasextionio) 70 369 kr, utgörande ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för tingsrättens dom tills betalning sker.

Diskrimineringsombudsmannen förpliktas vidare att ersätta Skinmäster i Örebro AB för rättegångskostnader i hovrätten med trettiosjutusenfemhundranittiosju (37 597) kr, utgörande ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för hovrättens dom tills betalning sker.

Dok.Id 115510

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2223 550 02 Jönköping	Hovrättsgränd 4	036-15 65 00 E-post: gota.hovratt@dom.se www.gotahovratt.se	036-15 65 36	måndag – fredag 09:00-16:00

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Skinnmäster i Örebro Aktiebolag (Skinnmäster) har yrkat att hovrätten ska ogilla Diskrimineringsombudsmannens (DO) talan, befria Skinnmäster från skyldigheten att utge ersättning för DO:s rättegångskostnader vid tingsrätten och förplikta DO att ersätta Skinnmästers rättegångskostnader där. Skinnmäster har i andra hand yrkat att de skadeståndsbelopp som tingsrätten har dömt ut ska sättas ned.

DO har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Parterna har i hovrätten åberopat samma grunder och omständigheter som vid tingsrätten. Samma skriftliga bevisning har åberopats som vid tingsrätten. Även i hovrätten har syn hållits. Tingsrättens ljud- och bildupptagningar av förhören med [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] har spelats upp liksom ljudupptagningen av förhöret med [REDACTED]

I anslutning till förhören har tillägsfrågor ställts till [REDACTED] och [REDACTED]. Tillägsförhöret med [REDACTED] har främst tagit sikte på vad som har anförts i tingsrättens dom sidan 12, de två sista meningarna i första stycket, nämligen att [REDACTED] [REDACTED] yttrande att kvinnorna kunde komma tillbaka vid ett senare tillfälle har uppfattats felaktigt av tingsrätten. [REDACTED] har framhållit att inte heller det han berättade vid tingsrätten har gett fog för en sådan tolkning som den som tingsrätten har gjort. – [REDACTED] har för sin del poängterat att hon inte använde ordet folkdräkt i sin fråga till [REDACTED]

Hovrätten gör följande bedömning.

Med diskriminering avses enligt 3 § då gällande diskrimineringslag (2003 års lag om förbud mot diskriminering) att en enskild person missgynnas genom att behandlas

sämre än någon annan om missgynnandet har samband med bl.a. etnisk tillhörighet. En jämförelse ska således göras med en annan person, verklig eller fiktiv, som befinner sig i en jämförbar situation. – Av samma paragraf framgår att med trakasserier avses ett uppträdande som kränker en persons värdighet och som har samband med bl.a. etnisk tillhörighet.

Som framgår av 21 § samma lag har DO inledningsvis att visa omständigheter som ger anledning anta att de fyra kvinnorna har blivit diskriminerade, respektive har utsatts för trakasserier. Lagstiftningen bygger på två EG-direktiv, dels direktivet mot etnisk diskriminering och dels det s.k. arbetslivsdirektivet (rådets direktiv 2000/43/EG respektive 2000/78/EG). Det har i förarbetena framhållits att EG-domstolens (nuvarande EU-domstolen) avgöranden är den främsta rättskällan när det gäller att tolka och tillämpa den nu aktuella bestämmelsen (se prop. 2002/03:65 s. 107). Domstolen i sin tur har uttalat att skyldigheten för svaranden att framlägga motbevisning förutsätter ett konstaterande av en presumtion om diskriminering då denna bygger på omständigheter som har styrkts (se EG-domstolens dom den 10 juli 2008 i mål C-54/07). I denna del förekommer således ingen bevislättning för DO, utan vanliga beviskrav gäller.

Bevisningen i målet består väsentligen av de uppgifter som har lämnats av [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED]. Samtliga har berättat på ett till synes trovärdigt sätt. De fyra kvinnornas uppgifter får ett visst stöd av den gjorda polisanmälan liksom av vad de har skrivit till DO. Vid tiden för tingsrättens bevisupptagning låg emellertid händelsen närmare tre år bakåt i tiden. Även i övrigt är förhållandena sådana att bevisningen får bedömas med försiktighet. Lika med tingsrätten finner hovrätten att ingendera sidans bevisning kan tillmätas avgörande betydelse.

Vid prövningen av om DO har uppfyllt sin bevisbörda i förevarande mål noterar hovrätten att det ostridigt är så att [REDACTED] redan under diskussionen med de fyra kvinnorna har nämnt att affären skulle stängas för lunch. Med hänsyn härtill och till vad hovrätten i övrigt har anfört om bevisningen finner hovrätten att DO, beträffande de omständigheter som DO har bevisbördan för, inte har förmått visa annat än att det inledningsvis har gått till så som [REDACTED] har hävdats om vad som föregick hans

vägran att släppa in [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] Utgångspunkten för bedömningen i fråga om diskriminering förekommit blir därmed att [REDACTED] vid ettiden på dagen har bestämt sig för att stänga sin butik för att ta en snabb lunch och posta några vykort, samt att han precis hade påbörjat denna stängningsprocedur när de fyra kvinnorna närmade sig butiken. Han har då uppgivit att det var stängt. Det har uppstått en upprörd diskussion kring stängningen. Kvinnorna har därefter inte blivit insläppta i butiken.

Första frågan blir således om även en annan person, som hade kommit till butiken vid 13-tiden en dag då [REDACTED] bestämt sig för att stänga butiken för lunch, också hade fått beskedet att butiken skulle stängas en stund men att det gick bra att återkomma vid ett senare tillfälle, eller om [REDACTED] då hade skjutit på lunchstängningen och släppt in den personen. DO har hävdad att det är en allmän erfarenhetssats att affärsinnehavare, inte minst om de har en begränsad omsättning i sin rörelse, skulle släppa in fyra potentiella kunder och avvakta en stund med lunchpausen.

Som framgår av rättsfallet NJA 2006 s. 170 anses det möjligt att använda allmänna erfarenhetssatser vid den jämförelse som ska göras mellan den som påstås ha blivit diskriminerad och en annan person i en jämförlig situation. Allmänt sett brukar dock domstolar iaktta en stor försiktighet med att låta egna uppfattningar om hur personer brukar bete sig ligga till grund för bedömningen av ett mål. Det är för hovrätten okänt hur affärsinnehavare som är ensamma i butiken brukar agera i samband med lunchstängningar. Hovrätten anser sig därmed inte ha underlag för att anta att en affärsinnehavare, som har påbörjat proceduren att stänga för lunch, i vanliga fall skulle skjuta upp sina lunchplaner och släppa in potentiella kunder. Det framstår snarare som troligt att det är individuellt för enskilda affärsinnehavare, och att det också kan bero på t.ex. hur de potentiella kunderna reagerar på beskedet att man håller på att stänga för lunch. Någon sådan allmän erfarenhetssats som DO har hävdad anser sig hovrätten således inte kunna tillämpa. – När det gäller hur just [REDACTED] brukar agera saknas andra uppgifter än de han själv lämnat, och de stöder inte DO:s talan.

Det framgår av utredningen att beskedet att det var stängt lämnades innan en irriterad diskussion utbröt. Det förhållandet att det uppstod en sådan diskussion kan därmed då

inte ge fog för antaganden om varför [REDACTED] stängde butiken i stället för att släppa in [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] särskilt som det är ostridigt att han under diskussionen har förklarat att de kunde komma tillbaka vid ett senare tillfälle.

Sammantaget finner hovrätten att DO inte har visat omständigheter som ger anledning anta att [REDACTED] på ett sätt som har samband med [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] etniska tillhörighet, har missgynnat dem eller utsatt dem för en sämre behandling än andra skulle ha behandlats i en jämförbar situation. DO:s talan i denna del ska därför ogillas.

Vad avser påståendet om trakasserier har DO på motsvarande sätt att visa omständigheter som ger anledning anta att [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] [REDACTED] har blivit trakasserade i diskrimineringslagens mening. Det ska enligt DO ha skett genom att [REDACTED] har skrikat åt dem och på ett nedlåtande sätt kommenterat deras klädsel. Med den bevisbörda som gäller är annat inte visat än att det har uppstått en upprörd diskussion, en diskussion där bägge sidor har varit irriterade, att kvinnorna bl.a. har beskyllt [REDACTED] för att vara rasist och inte släppa in dem för att de är romer och bar dräkter, och att [REDACTED] då har svarat att de var välkomna tillbaka i sina folkdräkter vid ett senare tillfälle. Enligt hovrättens bedömning framstår ordalydelsen i sig, dvs. att i svaret använda ordet folkdräkt, inte som nedsättande. Avgörande är i stället på vilket sätt detta har uttalats, och om det är de inblandade personerna oense. Enbart det ostridiga förhållandet att det har uppstått en ömsesidig irriterad diskussion, där ordet folkdräkt har använts, utgör enligt hovrättens bedömning inte tillräckliga omständigheter för att göra det antagligt att en skadeståndsgrundande kränkning har skett. DO har då inte heller i denna del förmått uppfylla sin bevisbörda och även i denna del ska DO:s talan ogillas.

Vid denna utgång ska tingsrättens dom ändras såväl i sak som i fråga om rättegångskostnader. Vad Skinnmäster har yrkat vid tingsrätten och i hovrätten har av DO vitsordats som skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B
Överklagande senast den 2 november 2010.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Mats Lundeholm, hovrättsrådet Ingrid Engqvist Lunning (referent), f.d. hovrättsrådet Lars Holm och tf. hovrättsassessorn Carl Winnberg.

Skiljaktig mening av Ingrid Engqvist Lunning, se bilaga till protokollet

ÖREBRO TINGSRÄTT

DOM
2009-11-18
Meddelad i
ÖrebroMål nr
T 4710-08**PARTER****KÄRANDE**Diskrimineringsombudsmannen, 202100-6073
Box 3686
103 59 StockholmOmbud: Jur. kand. Karin Lundin och jur. kand. Laine Nõu Strömgren
c/o Diskrimineringsombudsmannen
Box 3686
103 59 Stockholm**SVARANDE**Skinnmäster i Örebro Aktiebolag, 556317-8721
Saluvägen 1
703 75 ÖrebroStällföreträdare: [REDACTED]
c/o Skinnmäster i Örebro Aktiebolag
Saluvägen 1
703 75 ÖrebroOmbud: Advokat Åsa Hjelte och advokat Bengt Isman
Advokatfirman Glimstedt i Örebro län HB
Box 272
701 45 Örebro

DOMSLUT

1. Skinnmäster i Örebro Aktiebolag ska till envar av [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] betala skadestånd med 20 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 26 november 2008 till dess betalning sker.

2. Skinnmäster i Örebro Aktiebolag ska ersätta Diskrimineringsombudsmannen för rättegångskostnader med 53 960 kr, varav 45 086 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

Dok.Id 218764

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 383 701 47 Örebro	Drottninggatan 5	019-16 63 00 E-post: orebro.tingsratt@dom.se www.orebrotingsratt.domstol.se	019-16 63 35	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

YRKANDEN M.M.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har yrkat att Skinnmäster i Örebro Aktiebolag (Skinnmäster), ska betala skadestånd för kränkning med 50 000 kr till var och en av [REDACTED] och [REDACTED]. På beloppen har yrkats ränta enligt 6 § räntelagen från den 26 november 2008 till dess betalning sker.

Skinnmäster har bestritt käromålet och har inte vitsordat något belopp som skäligt i och för sig. Skinnmäster har inte haft något att erinra mot sättet för räntans beräkning.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

DO har som rättslig grund för sin talan anfört följande. Skinnmäster har missgynnat [REDACTED] och [REDACTED] genom att neka dem inträde i butiken Skinn- och Pälshuset i Örebro. [REDACTED] och [REDACTED] är romer, vilket framgick av deras klädsel. Andra personer, som inte är romer, skulle i den aktuella situationen ha släppts in i butiken. Missgynnandet har därmed samband med att de är romer.

Genom att, i samband med nekandet, skrika åt [REDACTED] och [REDACTED] och på ett nedlåtande sätt kommentera deras romska klädsel har Skinnmäster även kränkt deras värdighet. Uppträdandet har samband med att kvinnorna är romer.

Därmed har Skinnmäster utsatt [REDACTED] och [REDACTED] för direkt diskriminering och trakasserier på sätt som avses i 3 § punkterna 1 och 3 i lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering (DFL). Diskrimineringen har skett vid yrkesmässigt tillhandahållande av varor. Skinnmäster har därmed brutit mot förbudet mot diskriminering i 9 § DFL. Skinnmäster ska därför i enlighet med 16 § DFL betala skadestånd till dem för den kränkning som diskrimineringen innebär.

Skinnmäster har åberopat följande rättsliga grund för sitt bestridande. Skinnmäster har inte behandlat [REDACTED] eller [REDACTED] sämre eller ens annorlunda än vad som skulle varit fallet om andra potentiella kunder kommit till butiken i en jämförbar situation. Ställföreträdaren [REDACTED] har upplyst om att butiken är lunchstängd och bitt dem återkomma vid ett senare tillfälle. [REDACTED] har inte skrikit åt kvinnorna eller på ett nedlåtande sätt kommenterat deras klädsel eller på annat sätt kränkt deras värdighet. Skinnmäster har sålunda inte utsatt [REDACTED] och [REDACTED] för direkt diskriminering eller trakasserier på sätt som avses i 3 § punkterna 1 och 3 DFL.

PARTERNAS UTVECKLANDE AV TALAN

DO

[REDACTED] är mor till [REDACTED] och [REDACTED] är en väninna till [REDACTED]. De fyra kom till Skinn- och Pälshuset den 21 december 2006 för att titta efter en päls som [REDACTED] och [REDACTED] skulle kunna ge sin mor i julklapp. Tre av kvinnorna var klädda i för finska romer traditionella kvinnokläder. När de var på väg in i butiken stoppades de av [REDACTED] som sprang fram till dem och skrek att de inte fick komma in och att affären skulle stänga. [REDACTED] invände att affären stängde klockan 18 eftersom öppettiderna stod på butiksdörren. [REDACTED] blev tyst en kort stund varefter han skrek att han skulle gå på lunch samt upprepade att kvinnorna inte fick komma in. [REDACTED] var högljudd, kom mycket nära kvinnorna och skrek rakt i ansiktet på [REDACTED] som stod närmast honom, på ett sätt hon uppfattade som aggressivt. [REDACTED] lämnade därefter dörröppningen ett ögonblick för att hämta en påle inne i affären. Han ställde sig sedan i dörren och blockerade ingången samtidigt som han sträckte sig efter jackorna som hängde utanför byggnaden och plockade in dessa i butiken med hjälp av pålen. [REDACTED] frågade [REDACTED] varför han betedde sig som han gjorde. Hon frågade om han var rädd för att kvinnorna skulle stjäla något och om hans agerande berodde på att de var romer. [REDACTED] svarade då: ”Ni får väl komma en annan dag i era folkdräkter”. Kvinnorna uppfattade detta yttrande som ironiskt och tonen var sarkastisk och nedlåtande. När [REDACTED] hade tagit in jackorna, gick han in butiken och låste om sig. En liten stund därefter kom han

ut igen och låste affären. Kvinnorna satte sig i sin bil för att köra från platsen. Medan de åkte iväg såg de [REDACTED] gå tillbaka mot butiken. Mellan 15 till 30 minuter senare åkte de förbi butiken igen och då var butiken öppen. [REDACTED] har, enligt honom själv, framhållit för kvinnorna att han precis skulle gå på lunch, att han skulle sätta upp en lapp på dörren med upplysning om att han skulle komma tillbaka klockan 14 samt förklarat för kvinnorna att de kunde återkomma efter klockan 14. Detta har ingen av kvinnorna hört honom säga och ingen av dem såg någon lapp med information om stängning, varken under eller efter samtalet. Det finns inte anledning att ifrågasätta att [REDACTED] ibland stänger butiken för att äta lunch och uträtta ärenden men detta var inte skälet denna dag då kvinnorna kom till butiken. Det framstod inte som att [REDACTED] höll på att stänga butiken redan när de kom, utan han sprang ut mot dörren först när han, stående inne i butiken, såg kvinnorna komma gående till platsen. Vidare hade han inte tagit in jackorna som hängde utanför byggnaden, vilket han sannolikt skulle ha gjort om han varit på väg att lämna affären, utan även detta gjorde han när han såg dem komma. Därutöver ifrågasätts det att [REDACTED] normalt sett, om kunder kommer när han är i färd med att stänga butiken för lunch, ber dessa återkomma senare. Det finns påståenden om att kvinnorna till [REDACTED] skulle ha skrikit "Hitlerdjävul" eller liknande och ristat in hakkors på [REDACTED] bil. Även om stämningen blev upprörd, är dessa påståenden inte riktiga och oavsett vad kvinnorna eventuellt har gjort efter den aktuella händelsen saknar det betydelse för den diskriminerande handlingen och skadeståndets storlek i målet.

Skinnmäster

Skinnmäster bedriver detaljvaruhandel i butiken Skinn- och Pälshuset i Örebro på Saluvägen i Örebro. [REDACTED] som arbetar själv i affären har öppet sju dagar i veckan, med undantag för semester och vissa storhelger. Ibland äter [REDACTED] medhavd lunch i affären, men 3-4 dagar per vecka stänger han affären och åker till någon av de närbelägna restaurangerna. Han har oftast lunchstängt från klockan 13 och är oftast åter mellan klockan 13.30 och 14.00. Därutöver händer det att [REDACTED] även måste stänga affären under andra tider på dagen om han behöver uträtta ärenden. På grund av detta anger hans skylt med öppettider att han har stängt för lunch "vid behov". Han har

således ingen fast tid för lunch och när han lämnar lokalen sätter han upp en handskrivnen lapp där han anger vilken tid han beräknas återvända. Den aktuella dagen var han som vanligt ensam i affären och hade planerat att äta en snabb lunch och uträtta några postärenden. Klockan 13.05 var han därför på väg ut ur butiken för att ta in plagg som hängde utanför samt för att hänga upp en lapp på entrédörren och låsa denna. Utanför dörren mötte han fyra kvinnor som var på väg in i affären. Han upplyste dem om att han var på väg att stänga för lunch, varför han bad dem att återkomma senare. Två av kvinnorna höjde då rösten och sade att han inte kunde stänga, utan var tvungen att släppa in dem. Han upprepade då att han var på väg ut för lunch och bad dem respektera detta. En av kvinnorna grep tag i dörrhandtaget och började dra i dörren. [REDACTED] upprepade återigen att det var lunchstängt. En av kvinnorna skrek då: ”din jävla rasist, vi ska anmäla dig!”. [REDACTED] svarade att de var fria att göra detta, men att han nu sagt tre gånger att han skulle stänga för lunch och att de var tvungen att släppa dörrhandtaget. Han tog sin konfektionsstav för att kunna lyfta ned jackorna som hängde utanför affären. Kvinnorna släppte greppet om dörren och gick tillbaka nedför trappan. [REDACTED] låste sedan dörren och gick in för att hämta sin jacka. När han kom ut igen stod kvinnorna på parkeringen och skrek smädeord till honom. Han försökte ignorera kvinnorna, som han upplevde som hotfulla, och gick istället till postlådan. En av kvinnorna gick fram till honom, stannade ansikte mot ansikte med honom och skrek ”Hitlerdjävul” eller något med motsvarande innebörd. Därefter gick kvinnorna mot sin bil. Han mötte en av sina affärsgrannar vid postlådan, denne undrade vad det var som pågick. [REDACTED] förklarade vad som inträffat och gick sedan till sin bil som stod utanför butiken. Vid bilen upptäckte han att ett stort hakkors var repat på koffertluckan. Denna skadegörelse polisanmälades, dock inte förrän i mars 2008, efter att [REDACTED] fått anmälningarna från DO. Han ansåg det nämligen meningslöst dessförinnan att göra polisanmälan, då han inte hade några namn på de kvinnor som hade besökt butiken. Det finns fotografier tagna av skadorna på bilen. Dessa är tagna inför polisanmälan, någon gång mellan den 7 till den 21 mars 2008. [REDACTED] åt en snabb lunch vid korkiosken utanför Coop Forum, återvände sedan till butiken och öppnade den åter kl. 13.50, dvs. ca 30 minuter efter att han till slut lämnade butiken för lunch. De fyra kvinnorna som han bett att återkomma senare, kom inte tillbaka till butiken. [REDACTED]

█ har bedrivit näringsverksamhet av aktuellt slag sedan 1982. En stor andel av personerna i hans kundkrets har utländsk bakgrund, däribland även personer med romskt ursprung. Han bemöter samtliga sina kunder och potentiella kunder med tillbörlig respekt, oavsett etniskt ursprung. Det stämmer inte att han skulle ha sprungit emot de fyra kvinnorna och skrikit åt dem innan de kom fram till affären. Han stod utanför affären för att ta in plaggen som hängde utanför inför lunchstängning och hade överhuvudtaget inte sett kvinnorna närma sig affären om han befunnit sig inne i affären. Det stämmer inte heller att han kommenterat kvinnornas folkdräkter. Huruvida kvinnorna frågat om anledningen till att de inte fick komma in i affären var deras klädsel kommer han inte ihåg, men han minns att han talat om för dem att de var välkomna senare vilket även, om än lite olika formulerat, framgår av kvinnornas ursprungliga anmälningar till DO. Redan av den grunden framgår det att det inte är frågan om diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, utan ett normalt agerande av en innehavare av en mindre butik vid lunchtid. Det kan även nämnas att det ofta händer att någon potentiell kund kommer då han håller på att stänga affären och då han ber dessa att återkomma senare så respekteras alltid detta, då kunderna har förståelse för hans behov av att stänga affären då han ska äta lunch eller uträtta ärenden.

UTREDNINGEN VID TINGSRÄTTEN

Bägge parter har som skriftlig bevisning åberopat polisanmälan av den 21 december 2006 samt anmälningar till Ombudsmannen mot etnisk diskriminering. Fotografier har förevisats. Syn har företagits av Skinn- och Pälshusets lokaler på Saluvägen 1 i Örebro.

DO har åberopat förhör under sanningsförsäkran med █ █ █ █ █ och █ vilka i sina förhör i huvudsak bekräftat vad DO anfört sakframställningsvis samt med följande förtydliganden och tillägg.

█ När de närmade sig butiken och hennes mamma, █ tog tag i dörren hörde hon denna säga ”han kommer springande”. En dragkamp uppstod mellan modern och █ på varsin sida om dörren. Själv stod hon också på trappan.

██████████ verkade panikslagen och rädd för att de skulle tränga sig in. Han skrek att butiken var stängd men ändrade sig senare, efter påpekande från hennes mor om butikens öppettider, och sade att han skulle stänga för lunch. ██████████ gick väldigt nära henne och skrek åt henne. Han stod så nära att det kändes som att hon fick hans spott i sitt ansikte. När hon frågade ██████████ varför han skrek fick hon till svar att ni hör väl inte annars. Efter att hon frågat honom om de inte fick komma in i butiken eftersom de var zigenare och klädda som de var fick hon till svar att de väl kunde komma tillbaka i sina folkdräkter. ██████████ bad dem aldrig att komma tillbaka samma dag. De såg senare att han lämnade butiken. Det är riktigt att hon kallade honom för rasist. Av det inträffade blev hon väldigt ledsen och upprörd. Inte minst eftersom det i hennes kultur är viktigt med respekt för äldre.

██████████. Hennes döttrar hade lovat att köpa en pälsjacka åt henne och de stannade därför vid butiken. Hon och ██████████ tog tåten på väg mot butiken. Samtidigt som hon tog tag i dörrhandtaget kom ██████████ springande och skrek att det var stängt. När hon påpekade att butiken var öppen till klockan 18 sade han att han skulle ha lunch. De pratade till en början genom en dörrspringa. När de frågade honom om det var på grund av att de var klädda i zigenarkläder som de inte fick komma in fick de på ett nedlåtande sätt svaret att de kunde komma en annan dag i folkdräkter. Hon kände sig irriterad och ledsen över att bli behandlad som hon blev. Hon tyckte även att det var jobbigt för hennes dotter, ██████████ eftersom ██████████ stod så nära att hon trodde att han skulle slå henne.

██████████ Hon stod under hela händelseförloppet nedanför trappan. Hon hörde sin mamma, ██████████ säga något liknande "titta han kommer springande" samtidigt som modern tog tag i dörren. ██████████ skrek: "Jag ska stänga. Ni kan inte komma in". När modern påpekade att butiken enligt skylten var öppen till klockan 18 blev han tyst en stund men sade senare att han skulle stänga för lunch. ██████████ skrek åt hennes syster, ██████████ som också stod på trappan. På fråga från systemen sade han att de kunde komma i sina folkdräkter en annan dag. Han sade det på ett nedlåtande sätt och hon tog honom inte på orden att de kunde komma tillbaka. Efter det yttrandet

ringde hennes syster polisen. [REDACTED] plockade in de jackor som hängde utanför och låste sedan butiken. Hon gick fram till honom när han kom ut och sade att de hade jobb och pengar precis som alla andra och att hon önskade att han skulle ha gett dem en chans att visa att de inte var sådana som han trodde. Hon började gråta när hon talade med honom. Det värsta med händelsen är att hennes familj och då särskilt modern, fick utstå en sådan behandling. Själv har hon blivit mer känslig och vill inte längre gå in i butiker ensam.

[REDACTED] Hon såg när de närmade sig att [REDACTED] gick fort eller sprang från mitten av butiken. Han kom fram till dörren samtidigt som [REDACTED] tog tag i dörrhandtaget. När [REDACTED] sade att han skulle stänga butiken påpekade [REDACTED] att det inte stod på skylten att det var stängt. Han var högljudd och elak. Det fanns inte någon anledning för honom att uppträda som han gjorde. [REDACTED] talade med honom och han sade till henne att de kunde komma en annan gång i sina romska kläder. Det är inte trevligt när någon betar sig som han gjorde. Hon är nu mer skygg än vad hon var tidigare.

Skinnmäster har åberopat förhör under sanningsförsäkran med ställföreträdaren [REDACTED] samt vittnesförhör med [REDACTED] och [REDACTED]

[REDACTED] har i sitt förhör i huvudsak bekräftat vad Skinnmäster anfört sakframställningsvis men med följande tillägg och förändringar. Han har drivit affären sedan 1974 och har numera inte några anställda. Han har öppet sju dagar per vecka och måndag – fredag klockan 11-18. Normalt har han 10-20 kunder per dag, även om inte alla handlar. När han behöver lämna affären sätter han upp en lapp på dörren där det står när han är åter. Vid tiden för händelsen stod det inte något om lunchstängt på skylten med öppettider. Han stänger inte för lunch varje dag utan kanske två till tre gånger per vecka när han behöver uträtta ärenden eller äta lunch. Normalt sker detta någon gång mellan klockan 12 och 14. Den aktuella dagen hade han endast haft enstaka kunder och cirka 20 minuter efter att den senaste kunden lämnade butiken bestämde han sig för att gå på lunch. Han stod på trappan för att ta in varorna som hängde utanför när han såg

fyra kunder närma sig till vänster på parkeringen. Han sade i lugn ton till dem att det tyvärr var lunchstängt. De gick trots det fram till honom och sade att han inte kunde stänga eftersom de skulle köpa päls. Två av kvinnorna gick upp på trappan och hetsade upp situationen. De var nästan arga och stämningen kändes konstig. De kallade honom rasist och sade att de skulle stämma honom om han inte släppte in dem. De sade även att de inte släpptes in för att de var romer och bar dräkter. Han sade till dem att de fick acceptera att han skulle stänga och att de var välkomna tillbaka i sina folkdräkter. Han ansåg att han hade rätt att markera att han var lite upprörd och svarade tillbaka. En del av diskussionen fördes när de stod på varsin sida om dörren. Han var inte jätteglad och pratade kanske med en något högre röst. När han lämnade butiken sprang [REDACTED] fram till honom och skrek "Hitlerdjävul". Han blev paff men fortsatte gå mot brevlådan, vid vilken även [REDACTED] fanns i sin bil. När han kom tillbaka från brevlådan såg han att någon hade ristat in ett hakkors på bagageluckan på hans bil. Han var borta från sin butik under totalt cirka 30 minuter men glömde under uppståndelsen att posta sina vykort.

DOMSKÄL

Rättslig reglering

Enligt 9 § lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering (DFL; nu ersatt av Diskrimineringslagen [2008:567]) är bl. a. diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet förbjuden vid yrkesmässigt tillhandahållande av varor eller tjänster. DFL är tillämplig även efter den 1 januari 2009 beträffande diskriminering som ägt rum före ikraftträdandet av 2008 års diskrimineringslag.

Direkt diskriminering föreligger om en enskild person missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation och missgynnandet har samband med personens etniska tillhörighet. Det krävs inte att det funnits någon avsikt att diskriminera och inte heller att personens etniska tillhörighet är det enda eller det avgörande skälet för missgynnandet. En behandling är att anse som missgynnande om den kan sägas medföra en skada eller

nackdel för den enskilde. Såsom trakasserier betraktas ett uppträdande som kränker en persons värdighet och som har samband med personens etniska tillhörighet.

Den som diskriminerar någon på ett sätt som är förbjudet enligt 16 § DFL ska betala skadestånd för den kränkning som diskrimineringen innebär.

I 21 § DFL finns en särskild bestämmelse om bevisbördan i diskrimineringsmål. Bestämmelsen innebär att om den som anser sig ha blivit diskriminerad visar omständigheter som ger anledning att anta att vederbörande blivit utsatt för diskriminering är det svaranden som ska visa att det inte förekommit någon diskriminering. Avsikten är att den som anser sig ha blivit diskriminerad ska åtnjuta en bevislättnad. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2006 s. 170 uttalat att bestämmelsen ska tolkas som en presumptionsregel och att rättstillämpningen i det enskilda fallet får bestämma vilka omständigheter som är presumerande. Högsta domstolen motiverade sitt ställningstagande med att bestämmelsen inte borde ses som en regel om delad bevisbörd, eftersom det kan medföra att all bevisning värderas i ett sammanhang och att i praktiken den avsedda bevislättningen inte uppnås.

Har diskriminering förekommit?

I målet är ostridigt att [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] omkring klockan 13 den 21 december 2006 kom till butiken Skinn- och Pälshuset i Örebro och där nekades tillträde till butiken av [REDACTED]. De fyra kvinnorna är samtliga romer och tre av dem bar vid det aktuella tillfället för finska romer traditionella kvinnokläder. En skylt med butikens öppettider fanns anbringad på dörren. Vid tiden för händelsen innehöll denna skylt inte någon uppgift om att butiken vid vissa tillfällen stängde för lunch utan angav endast att butiken hade öppet fram till klockan 18. Efter vissa diskussioner med [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] stängde [REDACTED] butiken och åkte från platsen. Butiken öppnades på nytt en stund senare.

Frågan i målet gäller om [REDACTED] i egenskap av ställföreträdare för Skinnmäster har gjort sig skyldig till diskriminering genom att dels missgynna [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] på ett sätt som har samband med deras etniska tillhörighet, dels kränka deras värdighet. De omständigheter som DO åberopat är att kvinnorna nekats tillträde till butiken och att Skinnmäster genom [REDACTED] därigenom har behandlat dem sämre än andra i en jämförbar situation skulle ha behandlats samt att [REDACTED] på ett nedlåtande sätt kommenterat deras klädsel.

Skinnmäster har å sin sida bestritt att [REDACTED] missgynnat eller trakasserat kvinnorna och har hävdats att det var fråga om en sedvanlig stängning av butiken för lunch samt att han välkomnat dem tillbaka till butiken i sina folkdräkter.

Ord står emot ord när det gäller vad som utspelade sig på platsen och även i fråga om var [REDACTED] befann sig när han sade till [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] att de inte kunde komma in i butiken. Ingen av de som hörts under sanningsförsäkran kan anses förtjäna mer tilltro än någon annan. Något egentligt stöd för endera ståndpunkten ger inte heller bevisningen i övrigt. Mot den bakgrunden konstaterar tingsrätten att det inte kan anses visat att [REDACTED] sprang inifrån lokalen mot dörren när kvinnorna gick mot butiken men inte heller att [REDACTED] redan stod på trappan när kvinnorna gick över parkeringsplatsen mot butiken. Det är däremot klarlagt att merparten av diskussionen mellan [REDACTED] och kvinnorna utspelade sig i dörröppningen till butiken samt att denna diskussion var högljudd. Detta har även bekräftats av vittnet [REDACTED] som satt i en bil cirka 30 meter bort. [REDACTED] [REDACTED] vet inte om [REDACTED] var högljudd under diskussionen med kvinnorna men har berättat att denne var uppjagad när de talades vid kort efteråt.

Det förhåller sig självklart på det sättet att en butiksägare har rätt att stänga sin butik för lunch eller annat ärende oavsett om det angivits särskilt på en skylt eller liknande att detta kan komma att ske. I den aktuella situationen måste dock beaktas att [REDACTED] [REDACTED] inte på något sätt utåt hade manifesterat sitt beslut att stänga butiken för lunch när [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] tre av dem klädda i

traditionella folkdräkter, kom till platsen. Tvärtom var butiken fortfarande öppen och jackor hängde utanför. Kvinnorna har vidgått att de blev upprörda över att de inte släpptes in i butiken och att diskussionen var högljudd. [REDACTED] har även han berättat att han kan ha höjt rösten. I något skede av denna hetsiga diskussion yttrade [REDACTED] att kvinnorna var välkomna tillbaka i sina folkdräkter. [REDACTED] har i förhöret under sanningsförsäkran berättat att han yttrade sig på detta sätt för att han var upprörd och ville markera för [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED]. Av [REDACTED] egna uppgifter framkommer att hans yttrande inte var avsett som en information till kvinnorna att de kunde komma tillbaka vid ett senare tillfälle.

Mot bakgrund av vad som framkommit enligt ovan sagda får DO anses ha visat på sådana omständigheter som ger anledning anta att [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] blivit diskriminerade på grund av sin etniska tillhörighet.

Vid detta förhållande ankommer det på Skinnmäster att visa att diskriminering inte har förekommit, eller med andra ord att [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] nekats tillträde till butiken enbart på grund av andra omständigheter än deras etniska tillhörighet. Vidare ska Skinnmäster visa att [REDACTED] yttrande om kvinnornas klädsel inte var avsett att kränka deras värdighet.

Skinnmäster har gjort gällande att kvinnorna nekades tillträde till butiken eftersom [REDACTED] skulle stänga butiken för lunch samt att han välkomnade dem tillbaka till butiken.

I frågan om [REDACTED] var i färd med att stänga butiken för lunch finns inte någon annan bevisning än hans egna uppgifter. Såsom konstaterats ovan är det inte visat att [REDACTED] befann sig utomhus när han första gången talade om för [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED] att butiken var stängd. Han hade inte heller vidtagit några åtgärder för att stänga butiken. [REDACTED] har uppgett att han från tid till annan stänger sin butik för kortare stunder när han behöver uträta ärenden eller äta lunch ute, vanligtvis någon gång mellan klockan 12 och 14. Denna hans uppgift om att

han ibland stänger butiken får stöd av [REDACTED] utsaga att de brukar äta lunch tillsammans några gånger per vecka. Den aktuella dagen skulle [REDACTED] enligt egen uppgift posta några vykort och därefter inta en snabblunch. Han har berättat att han under de timmar han hade haft butiken öppen endast haft enstaka kunder och att den senaste hade lämnat butiken 20 minuter tidigare. Även om det framstår som något underligt att en butiksägare väljer att stänga sin butik trots att potentiella kunder anländer och detta utan att ha ett ärende som han måste utföra just vid tidpunkten kan det naturligtvis inte uteslutas att det är fallet. Det är emellertid Skinnmäster som har att bevisa sitt påstående om anledningen till att butiken stängdes. I sammanhanget bör även framhållas [REDACTED] yttrande att kvinnorna var välkomna åter i sina folkdräkter, vilket [REDACTED] vidgått att han sade för att markera för kvinnorna.

Vid detta förhållande och då bevisningen i övrigt inte ger något stöd för Skinnmästers påstående att butiken stängdes för sedvanligt lunchuppehåll har Skinnmäster inte förmått visa att [REDACTED] och [REDACTED] vägrades tillträde till butiken endast på grund av andra omständigheter än deras etniska tillhörighet. Inte heller har Skinnmäster visat att [REDACTED] yttrande att kvinnorna var välkomna tillbaka i sina folkdräkter ska förstås på något annat sätt än att han genom sitt yttrande kränkt deras värdighet eller med andra ord att yttrandet är att bedöma som trakasserier. Sammanfattningsvis har Skinnmäster sålunda inte bevisat att diskriminering inte förekommit.

Skadestånd

Genom att vägra kvinnorna tillträde till butiken Skinn- och Pälshuset i Örebro samt det yttrande som [REDACTED] uttalat har [REDACTED] och [REDACTED] utsatts för diskriminering av sådant slag att de har rätt till ersättning för kränkning.

Brott mot diskrimineringslagstiftningen ska ses som en allvarlig kränkning. Ersättningen ska kompensera den utsatte för den förnedring som kränkningen har inneburit men är även tänkt att motverka diskriminering (jfr. förarbetena till 2008 års diskrimi-

neringslag, prop. 2007/08:95 s. 398 f samt rättsfallet NJA 2008 s. 915). Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2006 s. 170 uttryckt att skadeståndets storlek i diskrimineringsmål kan variera beroende på kränkningens art, omfattning och andra omständigheter i det enskilda fallet. I det nämnda rättsfallet bestämde Högsta domstolen ersättningen till en kvinna som avvisats från en restaurang på grund av sin sexuella läggning till 15 000 kr. I rättsfallet NJA 2008 s. 915 uttalade Högsta domstolen att utgångspunkten för ersättningens storlek ska bestämmas typiserat under hänsynstagande till främst kränkningens art och allvarlighet. Skadeståndsbedömningen ska sålunda ta sikte på den kränkning som typiskt sett uppkommer genom diskriminering även om subjektiva faktorer på den utsattes sida kan påverka skadeståndets storlek.

Det missgynnande som [REDACTED] och [REDACTED] blev föremål för är att de vägrats tillträde till butiken. Den kränkning som kvinnorna utsattes för har inte skett i någon utomståendes närvaro utan inför egna släktingar och en vän till familjen. Tingsrätten anser, med hänsyn till att [REDACTED] och [REDACTED] inte endast vägrades tillträde till butiken utan även trakasserades genom [REDACTED] yttrande, att skälig ersättning bör bestämmas till 20 000 kr per person. Tvist råder inte om räntan.

Rättegångskostnader

Utgången i målet innebär att DO är vinnande part. I målet har tyngdpunkten rört frågan om diskriminering ägt rum eller inte. DO bör därför tillerkännas full ersättning för sina rättegångskostnader. Om yrkade belopp avseende rättegångskostnader råder inte tvist.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 401)

Överklagande, ställt till Göta hovrätt, ska inges till tingsrätten senast den 9 december 2009.

Åke Gustafsson

Marinette Andersson

Andreas Rung

GÖTA HOVRÄTT

ANVISNINGAR FÖR ÖVERKLAGANDE

Den som vill överklaga ska göra detta skriftligen.

Överklagandet ställs till Högsta domstolen men ska inlämnas eller insändas till hovrätten. Skrivelsen ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges under rubriken "Hur man överklagar". Någon tidsgräns gäller dock inte för beslut om häktning, kvarhållande i häkte, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud.

Beslutet om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnader, ersättningsbeslut i övrigt samt beslut om avräkning av tiden för frihetsberövande får överklagas utan att man klagat på domen i övrigt.

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Kravet på prövningstillstånd gäller dock inte när Justitiekanslern eller någon av Riksdagens ombudsmän överklagar i ett mål där allmänt åtal förs.

Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen; eller
2. det finns synnerliga skäl till en prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd meddelas i ett av två eller flera likartade mål, som samtidigt föreligger för bedömning, kan prövningstillstånd meddelas även i övriga mål.

I överklagandet till Högsta domstolen ska följande uppgifter lämnas

1. klagandens namn, postadress och telefonnummer,
2. den dom eller det beslut som överklagas (dagen för hovrättens avgörande och hovrättens målnummer),
3. den ändring som yrkas i hovrättens avgörande,
4. grunderna för överklagandet med uppgift om i vilket avseende hovrättens skäl enligt klagandens mening är oriktiga,
5. de omständigheter som åberopas för att prövningstillstånd ska meddelas, när sådant tillstånd krävs och
6. de bevis som åberopas med uppgift om vad som ska styrkas med varje bevis.

Skrivelsen bör vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller klagandens ombud.

Skiljaktig mening i hovrätten

Hovrättsrådet Ingrid Engqvist Lunning är skiljaktig och anför följande.

Som majoriteten har anført har Diskrimineringsombudsmannen (DO) att visa omständigheter som ger anledning anta att [redacted] och [redacted] har blivit diskriminerade, respektive har utsatts för trakassaerier.

I förevarande fall är det visat att de fyra kvinnorna, varav tre har varit iklädda traditionella romska dräkter, vid lunchtid har närmat sig en butik som har varit till synes öppen och som enligt tillgänglig skyltning också skulle ha varit det. Likväl har de inte blivit insläppta. Härigenom har, enligt min bedömning, DO därmed visat omständigheter som gör det antagligt att [redacted] och [redacted] har blivit diskriminerade. Bevisbördan för att så inte har varit fallet har därmed övergått på [redacted]. Den bevisbördan har han inte förmått uppfylla. Jag vill därför fastställa tingsrätten dom i den delen.

Även i frågan om [redacted] och [redacted] har blivit trakasserade, liksom i fråga om skadeståndets storlek, ansluter jag mig till tingsrättens bedömning. Överröstad i dessa frågor är jag i övrigt ense med majoriteten.